

גליון תשל"ג

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

ערש"ק פרשת במדבר

ב' סוגי 'מנין' ולמעלה מ'מנין'

בדין מדבר לרשויות שבת

ייחוס - זכות וחוב קדוש

אורו של הבעש"ט

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office

1469 President St. #BSMT

Brooklyn, NY 11213

United States

(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,

הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת במדבר, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשל"ג), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השק"מ כפרטי העניינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויובל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוכח לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכח לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

תוכן העניינים

ב. מקרא אני דורש

"ראשי אלפי ישראל"

ביאור הצורך בפסוק "אלה קרואי העדה. . ראשי אלפי ישראל הם"; החידוש בכתוב זה - נשיאי השבטים נעשו לנשיאי כל ישראל

(ע"פ לקוטי שיהות חכ"ג עמ' 1 ואילך)

ה. פנינים ☺ עיונים וביאורים קצרים

מדוע רק יוכבד נמנתה מן הבטן? / דין שמירת הכהנים

ו. יינה של תורה

ב' סוגי 'מנין' ולמעלה מ'מנין'

בהמנין דפרשתנו ישנן ג' חלוקות - בני ישראל נמנו, הלויים נמנו ע"פ ה' ואהרן הכהן כלל לא נמנה; ביאור חלוקה זו ע"פ פנימיות הדברים.

(ע"פ לקוטי שיהות חל"ג עמ' 6 ואילך)

ט. פנינים ☺ דרוש ואגדה

הקירוב בחול' תלוי בקירובו בשבת / הכיפוי וההעלם כתנאי להתעלות

י. חידושי סוגיות

בשיטת הרמב"ם בדין מדבר לרשויות שבת

ב' דרכים בכונת החילוק שבש"ס בדין מדבר בין זמן הזה לזמן שהיו בו ישראל לשיטת הרמב"ם

(ע"פ 'רשימות' הוברת כט)

יג. תורת חיים

ייחום - זכות וחוב קדוש

ייחוסו של יהודי וגזע צור מחצבתו - מזכהו בתכונות החרוטות בעומק נפשו ובכשרונות שנתברך בהם מטבע תולדתו; צאצאי חסידיים יורשים מאבותיהם כישרונות מיוחדים בהבנת תורת החסידות ובהסברתה לאחרים, והשפעתה צריכה להיות ניכרת בחייהם הפרטיים

טז. דרכי החסידות

אורו של הבעש"ט

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"ראשי אלפי ישראל"

ביאור הצורך בפסוק "אלה קרואי העדה . . ראשי אלפי ישראל הם"; החידוש בכתוב זה - נשיאי השבטים נעשו לנשיאי כל ישראל

א. בריש פרשתנו מספרת התורה על ציווי ה' "באחד לחודש השני בשנה השנית", והוא על מנין בני ישראל. והיה הציווי למשה ואהרן, "תפקדו אותם לצבאותם אתה ואהרן", ונצטוו עוד, שביחד עמהם יהיו נשיאי המטות: "ואתכם יהיו איש איש למטה, איש ראש לבית אבותיו הוא". ולאחר מכן מפרט הקב"ה בדבריו את כל שמות הנשיאים: "ואלה שמות האנשים אשר יעמדו אתכם - לראובן אליצור בן שדיאור, לשמעון שלומיאל בן צורישדי". וכן הלאה, מונה את שמות כל נשיאי השבטים. ומסיים: "אלה קרואי העדה, נשיאי מטות אבותם, ראשי אלפי ישראל הם". ולכאורה פסוק זה האחרון מיותר הוא: הרי כבר בתחילת הענין אמר הקב"ה - "ואתכם יהיו איש איש למטה, איש ראש לבית אבותיו הוא", ומה איפוא בא להוסיף בזה שחזור עוד הפעם על חשיבותם ותוארם של נשיאים אלה, ובאריכות ("אלה קרואי העדה, נשיאי מטות אבותם, ראשי אלפי ישראל הם")?

ב. והנה באמת, הקושי אינו רק באריכות הכתוב בדבר חשיבותם של הנשיאים, אלא בעצם זה שהקב"ה צריך לפרט את שמותיהם של כל נשיאי השבטים בפני משה רבינו: דיבור זה היה "באחד לחודש השני", כלומר: באחד באייר, חודש לאחר הקמת המשכן, שהיה באחד בניסן. והרי, בהקמת המשכן כבר הקריבו נשיאים אלה עצמם את קרבנם לחנוכת המזבח ("נשיא אחד ליום" - כמסופר בס"פ נשא), ואם כן, משה בוודאי כבר ידע מי הם הנשיאים ומה שמם; ומדוע איפוא הקב"ה מפרט את שמותיהם בפני משה, כאילו הם אינם ידועים לו מקודם לכן?

ג. ויש לומר בביאור הענין, ובהקדים דברי רש"י, שפירש את התיבות "אלה קרואי העדה" - "הנקראים לכל דבר חשיבות שבעדה". [וכבר האריכו במפרשים בכוונת רש"י, אבל לכאורה דבריהם אינם מחוורים בפשוטו של מקרא. ואכמ"ל].

לקראת שבת

ה

ויש לפרש, שבתיות אלו – "קרואי העדה" – באה התורה ומחדשת ענין נוסף אצל הנשיאים, דבר חדש שקודם לא היה אצלם:

לפני כן, כאשר הקריבו הנשיאים את קרבנם לחנוכת המזבח, היה כל אחד מהם נשיא רק לשבטו;

אולם עתה הגדיר אותם הקב"ה ל"קרואי העדה", "הנקראים לכל דבר חשיבות שבעדה" – מעתה ואילך יש להם שייכות לכל העדה, עם כל בני ישראל, ולא רק עם השבט הפרטי שלהם.

וזו גם הדגשת הכתוב: "נשיאי מטות אבותם, ראשי אלפי ישראל הם" –

הפסוק רוצה להדגיש כאן את גדולתם בכלל, שהם לא רק "נשיאי מטות אבותם" – כל אחד נשיא למטה אחד, אלא הם "ראשי אלפי ישראל", ראשים של כלל ישראל.

ולכן הקב"ה מונה את שמותיהם של כל הנשיאים, אף שידועים הם כבר למשה – כי הם ידועים למשה בתור נשיאי שבט בלבד, וכאן רוצה הקב"ה לתת להם מינוי וכח חדש, שיהיו "קרואי העדה" בכלל; והרי מינוי של הקב"ה נעשה על ידי קריאה בשם, וכמו: "ראה קראתי בשם בצלאל" וגו' (תשא לא, ב).

ד. והענין בזה – מה טעם הוצרך כאן חידוש זה שבנשיאים, שהם נעשו "ראשי אלפי ישראל" בכלל:

הנה על הפסוק "ואתכם יהיו איש איש למטה", מפרש רש"י: "כשתפקדו אותם יהיו עמכם נשיא כל שבט ושבט". וכוונתו בזה, שזה שהנשיאים היו ביחד עם משה ואהרן במנין בני ישראל, אין הפירוש שכל נשיא השתתף רק במנין השבט הפרטי שלו, אלא שכל הנשיאים – של כל השבטים – השתתפו במנין כל שבט ושבט. (וכמבואר באריכות במשכיל לדוד על פרש"י, עיי"ש).

ולכאורה צריך ביאור: מהי השייכות של נשיא שבט אחד למניינו של שבט אחר? על כך בא דיבור ה' – "אלה קרואי העדה":

הקב"ה מינה כאן מינוי חדש, שנוסף לכך שכל אחד מהנשיאים הוא נשיא לשבטו, הרי יש לו שייכות עם כל העדה, עם כל בני ישראל; ולכן, כשם שמשה ואהרן, בתור "מנהיגים" של כלל ישראל, מונים את כל שבטי ישראל, כך משתתפים במנין זה כל הנשיאים כולם, בתור "ראשי אלפי ישראל". כל נשיא לא משתתף רק במנין של השבט הפרטי שלו, אלא במנינם של כל השבטים כולם, כלל ישראל.

פנינים

עיונים וביאורים

בבאר שבע על תמיד כאן. המו"פ) על לשון המשנה בריש מס' תמיד "בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש, בבית אבטינס בבית הניצוץ ובבית המוקד", דלכאורה "מנינא למה לי", וכקושיית הש"ס ריש מס' כריתות.

ויש לבאר בפשטות:

אין התנא בא לציין את מספר המקומות שמונה להלן, אלא להשמיענו שיש חיוב על הכהנים לשמור ובג' מקומות דווקא, וכדי לפינן בגמ' (תמיד בתחילתו) מקרא. ומובן, שיש צורך לכתוב את מספר המקומות שצריכים להיות בהם שומרים. וזהו תוכן דבריו "בשלשה מקומות הכהנים שומרים" – שמחויבים לשמור בג' מקומות.

ואחר כך ממשיך ומונה את המקומות שבהם קיימו בפועל את דין שמירה בבית שני – "בבית אבטינס בבית הניצוץ ובבית המוקד". ומקומות אלו אינם מוכרחים, ופשוט, שאם היו מעמידים את הכהנים לשמור בג' מקומות אחרים, יצאו ידי שמירה, דאטו "בית אבטינס" אמר קרא?

ויש להוסיף:

אילו הי' לשון המשנה "בבית אבטינס, בבית הניצוץ ובבית המוקד הכהנים שומרים" בלא לציין את המניין "בשלשה מקומות", עדיין הי' מקום להסתפק: א. בכמה מקומות במקומות אלו גופא היו מעמידים כהנים שומרים. ב. מה הדין אם אי אפשר להעמיד במקומות אלו דווקא. ג. מה דין בית מקדש ראשון ושלישי – אם גם שם שמרו וישמרו הכהנים. אבל על פי לשון המשנה, ומה שנתבאר בזה לעיל – נתבררו שאלות אלו.

(ע"פ אגרות קודש ח"ה עמ' קכ-קכא)

מדוע רק יוכבד נמנתה מן הבטן?

פקד את בני לוי לבית אבתם למשפחתם כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם

מבן חדש ומעלה – משיצא מכלל נפלים הוא נמנה... למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן, שנאמר אשר ילדה אותה ללוי במצרים, עם כניסתה בפתח מצרים ילדה אותה, ונמנית בשבטים נפשות שכשאתה מונה חשבונם לא המצאם אלא שבטים חסר אחת והיא השלימה את המנין (ג. טו. רש"י)

במפרשי רש"י כאן (גור ארי', שפתי חכמים, משכיל לדוד) דנו על שום מה נמנתה יוכבד "מן הבטן", עוד קודם לידתה, בעוד ששאר בני לוי נמנו רק "מבן חודש ומעלה"?

ויש לבאר זאת על דרך הצחות:

הטעם שבני לוי נמנים רק מבן חודש, הוא משום שעד אז הוי ספק נפל, ורק מבן חודש "יצא מכלל נפלים". ומה שלא אזלינן בתר רובא שאינן נפלים, הוא משום שמניין זה נוגע לפדיון בכורות, ו"אין הולכין בממון אחר הרוב" (ב"ק כז, ב).

אבל מניין בני יעקב לא הי' נוגע לענייני ממונות, וממילא אזלינן בו בתר רובא שאינו נפלים, ולכן נמנתה יוכבד כבר מן הבטן.

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ה עמ' 6 הני' 4)

דין שמירת הכהנים

והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מורחה משה ואהרן ובניו שמרים משמרת המקדש

בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש... מנא ה"מ אמר אב"י אמר קרא והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מורחה משה ואהרן ובניו שומרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל

(ג. לח. תמיד כו, ב)

יש שהקשו (עיי' "נזר הקדש" להגר"מ ראזין, אשר אליו כתב רבנו הדברים שלהלן. וכבר הקשה כן

יינה של תורה

ביאורים בענייני הפרשה על דרך החסידות

ב' סוגי 'מניין' ולמעלה מ,מניין'

בהמנין דפרשתנו ישנן ג' חלוקות - בני ישראל נמנו, הלויים נמנו ע"פ ה' ואהרן הכהן כלל לא נמנה; ביאור חלוקה זו ע"פ פנימיות הדברים.

א. במנין בני ישראל (המסופר בפרשתנו) מצינו ג' חלוקות: א) כללות בני ישראל, שנמנו ע"י השקלים. ב) בני לוי, עליהם נאמר (א, מט) "אך את מטה לוי לא תפקוד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל", ומנינם הי' באופן מיוחד - "על פי ה'" (שם ג, טז), וכפרש"י: "הלך משה ועמד על פתח האהל והשכינה מקדמת לפניו ובת קול יוצאת מן האהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באהל". ג) בנוגע לאהרן הכהן, איתא ברש"י (ג, לט) שהוא "לא הי' במנין הלויים". ומפשטות הלשון משמע שלא נמנה במנין הלויים (ראה השקו"ט בזה במפרש"י רש"י שם).
ויש לבאר הטעם לג' חלוקות אלו ע"פ פנימיות הדברים, כדלקמן.

ב. ויובן זה בהקדם ביאור ג' האופנים הנ"ל שבמנין, בעבודת האדם את השי"ת:

עבודת ה' מתחלקת לשלושת הקוים (העמודים) דתורה, עבודה וגמילות חסדים (אבות פ"א מ"ב), שהם, בכללות, שלושה סוגי עבודה: א) קיום המצוות ("גמילות חסדים"), ב) לימוד התורה, ג) דביקות בה' (בתפלה), ששלימותה היא העבודה דמסירת הנפש לקב"ה מכל וכל ("עבודה").

והנה, ג' קוי עבודה אלו, חלוקים הם בגדרם וענינם:

המצוות ניתנו במידה ומספר - דהרי מצוות התורה הן במספר תרי"ג דוקא, ונצטוינו (ואתחנן ד, ב) לא להוסיף ולא לגרוע מהן. נוכח ככל מצוה גופא - יש שיעור והגבלה באופן קיומה, דשיעור הציצית צריך להיות כך וכך דוקא ושיעור התפילין כך וכך, וכן הלאה].

והיינו מפני שעיקר ענינן של המצוות הוא (כמבואר בתניא פל"ז. ע"ש באורך), להמשיך קדושה בגשמיות העולם. שלכן רוב מצוות התורה הן מצוות מעשיות, שעשייתן היא בדברים גשמיים ועניני עוה"ז. ומכיון שהעולם הוא מוגבל (וכפי שנאמר עליו (תגינה יב, א) "אני הוא שאמרתי לעולם די"), לכן גם המצוות הן במדידה והגבלה, גדר "מספר".

התורה היא למעלה ממדידה, כמ"ש (איוב יא, ט) "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים". ועד שהיא למעלה ממדידות והגבלות דזמן ומקום, כמוכח ממרוז"ל (מנחות בסופה) "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" - דאף שהלומד אינו עתה בבית המקדש (ב"מקום"), והוא בזמן שכלל אין ביהמ"ק, הנה מכיון שהתורה אינה מוגבלת במדידות דזמן ומקום, נחשב לו לימודו תורת עולה כהקרבת עולה בביהמ"ק.

אמנם, מזה גופא שנאמר "ארוכה מארץ מדה" מובן, שגם התורה היא בגדר "מדה" (כי על דבר שאינו בגדר "מדה" לא שייך לומר שהוא ארוך מ"מדה". דהרי באמירה זו גופא אתה נותן לו מדה - שהוא ארוך ממדה מסויימת) - ובפרט שהתורה היא מקור המצוות (שהן במדידה, כנ"ל), ומובן שצ"ל ערך ביניהן.

[וע"ד מש"נ בהפטורת פרשתנו (הושע ב, א) "והי' מספר בני ישראל גו' אשר לא ימד ולא יספר", שיש בזה שני ענינים: "והי' מספר בני"י" ולאידך - אי אפשר לספור אותם, "כי לא יספר (מרוב) (ל' הכתוב - וישלח לב, יג)"];

מפירת נפש היא למעלה לגמרי מכל ענין של מדה וגבול. ובפשטות, התנועה דמסירת נפש מורה על דביקות בה' שאין לה גבול ותכלית, עד שהאדם מוכן ומוסר נפשו עבורו ית'.

ג. שלושת העבודות הנ"ל מתאימות המה לשלושה הסוגים (הכלליים) שבבני ישראל - (א) (רוב) בני ישראל, (ב) שבט לוי, (ג) כהן גדול.

הנהגת (רוב) בני ישראל היא באופן ד"הנהג בהם מנהג דרך ארץ" (ברכות לה, ב), ועיקר עבודתם הוא קיום המצות ועשיית מעשים טובים (מארי עובדין טבין);

שבט לוי ענינו (בל' הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פי"ג הי"ב-י"ג)) - ש"הובדל לעבוד את ה' לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים שנאמר (ברכה לג, י) יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל לפיכך הובדלו מדרכי העולם כו' ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש . . . אשר נדבה רוחו כו' להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו כו'" - מארי תורה;

אבל מזה גופא שעבודתם היא "להורות . . . לרבים" מובן, שאין הם מובדלים (לגמרי) משאר ישראל העוסקים בדרכי העולם, ואדרבה - צריכים הם לעסוק ב"יורו משפטיך ליעקב" כו', וכפשטות הנהגתם, שבני לוי מסתובבים בערי בני ישראל לקבל תרומותיהם וכו' ועוסקים שם בהוראה לרבים (רש"י ויחי מט, ז) (אלא שבזמנים מיוחדים באים לבית המקדש ועובדים עבודת המקדש);

למעלה מכולם הוא הכהן גדול, שנצטווה (אמור כא, יב) "מן המקדש לא יצא", ואינו יוצא מירושלים לעולם (רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה ה"ז);

ענינו של כהן גדול הוא - להיות בדביקות תמידית בהקב"ה, למעלה ממדידה והגבלה (דביקות הנמשכת ובאה מעצם נפשו, יחידה שבנפש, המיוחדת תמיד עמו ית', "יחידה לייחדך").

ד. ע"פ כ"ז יתבאר היטב החילוק בין ג' סוגים אלה גם בנוגע למנינם:

פקידתם של בני ישראל, שעבודתם (העיקרית) היא במצוות מעשיות שניתנו במספר (מדוייק),

היתה באופן של מנין בדרכי הטבע, על ידי משה ואהרן עם "נשיא כל שבט ושבט" (ל' רש"י פרשתנו א, ד), שמנו את השקלים (גשמיים) שניתנו על ידי בני";

שבט לוי שעיקר ענינו הוא "יורו", תורה - שיש בה שני הענינים: היא בגדר מספר וביחד עם זה למעלה ממדידה ומספר הרגיל (ע"ד "אשר לא יספר מרוב") - נמנה "על פי ה'", דמכיון שעבודתם היא בדרגא כזו שהיא בגדר "מספר", לכן גם הם נמנו, אבל לא במנין גשמי וטבעי, כי הם למעלה ממדידת בשר ודם (כי "לא ימד ולא יספר") אלא "על פי ה'".

אמנם בנוגע לאהרן הכהן, מכיון שעבודת הכהן גדול היא הדביקות בה' שלמעלה מכל גדר מדידה ומספר - לכן "לא הי' במנין הלויים".

פנינים

דרוש ואגדה

בשבת, נמשכת ונותנת כח בענייני ימות החול, שגם הם יהיו חדורים בעבודת ה' באותו האופן והמידה כביום השבת, ותמיד יהי' קרוב אל ה'.

(עי' לקושי שיהות ח"י עמ' 7 ואילך)

הכיסוי וההעלם כתנאי להתעלות

ובא אהרן ובניו בנסע המחנה והורדו את פרכת המסך וכסו בה את ארן העדת: ונתנו עליו כסוי עור תחש ופרשו בנד כליל תכלת מלמעלה ושמו בדיו

(ד, ה-י)

עניין נסיעת המחנה מורה על התקדמות ועל' בעבודת ה', ואם כן, הרי בשעת המסעות צריכים לראות התעלות במשכן וכליו.

אמנם, לפועל רואים אנו להיפך, ש"בנסוע המחנה", היו מכסים את הארון בשלושה כיסויים: "פרוכת המסך", "כסוי עור תחש", ו"בגד כליל תכלת". והיינו שבשעת המסעות דווקא התחדשו עניינים של כיסויים והעלמות והסתרים על הקדושה.

ומזה למדים אנו הוראה ועידוד נפלא לאדם העמל בעבודת הבורא:

עליית ושגשוג האדם בעבודתו ית' היא דווקא כאשר נלחם ומתגבר במניעות וההפרעות, ומצליח להתקרב להשי"ת גם כשהדבר עולה לו ביגיעה רבה.

ועל כן, כאשר הי' הארון מגולה, הי' מונח במקומו, ולא הייתה בו תנועה של נסיעה והתקדמות. ודווקא בעת שהי' מכוסה בשלוש כיסויים, הוא הזמן של "בנסוע המחנה", שעל ידי העמל והמלחמה ב"כיסויים" והמניעות, זוכה האדם להתעלות ולהתקדם בעילוי אחר עילוי, מסע אחרי מסע.

(עי' לקושי שיהות ח"ה עמ' 17 ואילך)

הקירוב בחול תלוי בקירובו בשבת

איש על הגלו באתת לבית אבתם יהנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יהנו

מנגד - מרחוק מול... כאלפים אמה, שיוכלו לבא בשבת (ב, ב, רש"י)

מחנה בני ישראל הי' קרוב למשכן "מרחוק מיל", בכדי שיוכלו לבוא אליו בשבת, אך מזה נמצא שגם בימות החול היו בני ישראל קרובים למשכן בכדי מיל.

ומזה יש ללמוד הוראה לכל יהודי:

אמרו חכמים "כל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות פ"ב מ"ב). והיינו, שבנוסף לקיום כל המצוות דאורייתא ודרבנן, תובעים מהיהודי שיהיה גם כל דברי הרשות שלו "לשם שמים", ואשר בכל זמן ועת, גם בדברי החולין שלו, ישמש את קונו.

עלול האדם לטעון: היאך שייך הדבר? תינה בימי השבת והמועדים, או בשעות ה"שבת" שבימות החול - הם זמני התורה והתפילה, אז הוא פנוי מדברי החולין, ויכול הוא שיהי' תוכו רצוף אהבה וחדור בעבודת השי"ת; אבל איך שייך שגם בעת עסקו בדברי הרשות, יחשוב על "שם שמים" וגם בזה יעבוד את קונו?

ומענה לטענה זו רמוז בפרש"י, ששיעור קירוב מחנה ישראל אל המשכן בימות החול, הי' תלוי בקירובו אליו ביום השבת:

המשכן הוא מקום בו שורה שכינה, ובו עובד האדם את קונו. וכאשר יהודי קרוב אל ה"משכן" בשבת, היינו שעוסק כראוי בעבודת ה' בימי השבת והמועדים ובזמני התורה והתפילה בכלל; אזי קירוב זה אל המשכן פועל גם בימות החול, שגם אז לא יתרחק מעבודת ה'.

כי מדריגת הקדושה שהאדם עומד בה

הידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

בשיטת הרמב"ם בדין מדבר לרשויות שבת

ב' דרכים בכוונת החילוק שבש"ס בדין מדבר בין זמן הזה לזמן שהיו בו ישראל לשיטת הרמב"ם

והמדבר, ומשני "אמר אביי לא קשיא, כאן בזמן שישראל שרויין במדבר כאן בזמן הזה". וברש"י פירש (וכ"מ בתוס') ד"כאן בזמן הזה" קאי על הברייתא שלא החשיבתו רה"ר, ד"בזמן שהיו ישראל במדבר חשיבא רשות הרבים, בזמן הזה אינו מקום הילוך לרבים דהולכי מדברות לא שכיחי".

ועפ"ז הקשו נו"כ הרמב"ם במש"כ ריש פי"ד מהל' שבת "ארבע רשויות לשבת, רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית ומקום פטור. אי זו היא רה"ר מדברות והיערות ושווקים ודרכים המפולשין להן כו". דלכאורה הוא תימה כיון שלפי הנ"ל מדברות אינם רה"ר לדורות (ועכ"פ - רק בתנאי שיהיו רבים מצויין שם כמו בזמן ישראל במדבר, והרמב"ם כתב בסתם דהוי רה"ר). ולהכי נקטו המפרשים (וראה להלן מדברי ר"א בן הרמב"ם), דאכן הרמב"ם פירש התירוץ בהיפך מרש"י, ד"כאן בזמן שישראל שרויין במדבר" היינו דאז לא הוי רה"ר, ו"כאן בזמן הזה" הוא דהוי רשות הרבים. ומעתה יל"ע טובא מה הכריח הרמב"ם לפרש דלא כרש"י.

אבל לפי המבואר בדף צ"ו י"ל דבאמת אין צריך להרחיק דהרמב"ם ס"ל לגמרי

לענין חניית ישראל במדבר על דגליהם הנזכרת בפרשתנו, מצינו בשבת צו ריש ע"ב גבי מלאכת הוצאה מרשות לרשות: הוצאה גופה היכא כתיבא (ואע"ג שהיתה במשכן כו' אי לאו דכתיב לא הוי מחייבי עלה לפי שמלאכה גרועה היא. תוס'), א"ר יוחנן דאמר קרא ויצו משה ויעבירו קול במחנה (לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא), משה היכן הוה יתיב במחנה לוי' ומחנה לוי' רשות הרבים הואי (שהיו הכל מצויין אצל משה רבינו. רש"י) וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו מרשות היחיד דידכו (מאהליכם. רש"י) לרשות הרבים. ע"כ. והמורם מזה, דבמדבר גופי' היו כמה רשויות לענין שבת בזמן שהיו מצויין בו ישראל, ולא הי' כולו בסוג אחד של רשות מרשויות שבת.

ונראה ליישב עפ"ז קושיא בשיטת הרמב"ם. דהנה כבריייתא דלעיל מיני' בפרק קמא דף ו ע"א: "ת"ר ד' רשויות לשבת כו' ואיזו היא רשות הרבים סרטיא ופלטיא גדולה ומבאות המפולשין זו היא רה"ר גמורה כו", ופריך התם בשמעתין "ולחשוב נמי מדבר דהא תניא איזו היא רה"ר סרטיא ופלטיא כו'

דר"ל שבזמן ההוא שהיו מחנותיהם סדורין שוב לאו כל אחד ואחד הי' מהלך בכל מקום, ובמקום דגל ראובן לא היו שכיחים מדגל יודא כו', ולהכי רק מחנה לוי' הי' רשות הרבים לפי שהיו הכל שכיחים אצל משה (כנ"ל מדברי רש"י), משא"כ בזמן הזה שפיר כל הרוצה מהלך בכל מקום במדבר ולהכי הי' רשות הרבים.

ומעתה יש לומר דהמחנות הללו שהיו סדורין - ככרמלית היו, כי אף שאין כל הרבים מהלכים שם מ"מ אינם רשות היחיד ממש, ושוב נמצא דלכד האהלים עצמם שהיו רשות היחיד גמורה היתה שם עוד רשות שאינה רשות הרבים, וכרמלית היתה, והשתא אתי שפיר מאי דפירשנו לעיל דאליבא דהרמב"ם לא פסיקא לוי' לתנא דברייתא דמיירי בזמן ההוא למימר דהמדבר רשות הרבים הי' אף דלדידי' נמי היתה בו רשות הרבים גמורה (כמ"ש רש"י ותוס'), כי אז אתו אינשי למיטעי על כרמלית שהיתה שם שרשות הרבים היא.

אמנם, גופא דהאי תירוץא דמחמת שהיו מחנותיהם סדורין ולא היו שכיחים מדגל אחר שם שוב לא הי' רשות הרבים גמורה (אע"ג דרשאין כל אחד להלך שם) - הוא דוחק קצת. ובייחוד לשיטת הרמב"ם שם לא הזכיר כלל שיש שיעור אנשים המצויים במקום ע"מ להחשיבו רשות הרבים גמורה, ולא נקט בחיבורו כלל הא דרשות הרבים צריכה שיהיו ס' ריבוא בוקעים בה (ועיין מגיד משנה כאן. ועיי"ע בפיהמ"ש עירובין פ"ה מ"ו), ומהיכא תיתי לומר שיעור ולחדש גדר זה שדגל אחד לא הי' רשות הרבים מחמת שאין בני דגל האחר שכיחים בו.

ובש"מא לרש"י ותוס' (דאינהו סברי כנ"ל דדוקא בזמן ההוא הי' המדבר רשות הרבים ולא בזמן הזה), שפיר סברי שיעור מיוחד לרשות הרבים שצ"ל ס' ריבוא בוקעים בו (וכשיטת רש"י בעירובין ומתוס' בשבת בסוגיין), וזהו נמי דנקיט רש"י בביאור הא

להיפך מרש"י, דבזמן ההוא לא הי' המדבר כפ"ק רשות הרבים, ורק שכיון ששמענו דבזמן ההוא הי' כמה רשויות במדבר גופא כיון שהיו האהלים וכו', יש לומר דמהתם גופא אתיא לוי' להרמב"ם לפרש ד"כאן בזמן שישראל שרוין במדבר" קאי אתנא דברייתא דלא קא חשיב מדבר בכלל רשות הרבים, כי מאחר שבאותו הזמן כמה רשויות היו במדבר גופא, היינו שלא כל המקומות בו היו רשות הרבים, הלכך לא פסיקא לוי' לתנא דברייתא דמיירי בזמן ההוא לומר שהמדבר רשות הרבים הוא כי יבואו לטעות גם על המקומות שאינם רשות הרבים גמורה (מיהו, אכן יש מקום במדבר שהוא רה"ר גמורה גם בזמן ההוא כשיטת רש"י). ואידך תנא דנקיט דמדבר הי' רה"ר תמיד הוא דמיירי "בזמן הזה".

איברא דזה צ"ע, דהא גם לסוגיא דלעיל גבי כמה רשויות שהיו במדבר, הרי הרשויות שלא היו רשות הרבים היינו האהלים שהיו רשות היחיד ממש (וצדדיהם שהיו מקום פטור מן התורה), ובכגון דא פשיטא דליכא למטעי דרשות הרבים ניהו ולא הי' ככרמלית שאינה רה"י ממש כו', וא"כ אכתי אי סבר הרמב"ם דבשאר מקומות הי' המדבר רה"ר גמורה אמאי לדידי' לא פסיקא לוי' לתנא דברייתא למנות המדבר בכלל רשות הרבים, הא פשיטא דלא אתו אינשי למיטעי לפרש דברי הברייתא על רשות היחיד גמורה שהיתה מצוי' שם.

והנה, ר' אברהם בן הרמב"ם כתב (בברכת אברהם ס"י טו) לתרץ דברי אביו וז"ל: דקא קשיא לך לענין מדברות מדקא מפרשי עלמא בזמן שהיו ישראל במדבר הי' המדבר רה"ר, איכא עלמא אחריני דמפרשי בזמן שישראל חונים במדבר והיו מחנותיהם סדורין בו והוא מקום דירתן הי' לגבן כמו בקעה ושדה. . . ובזמן הזה שאין ישראל דרין בו אלא כל מי שירצה מהלך ועובר בתוכו הוא רשות הרבים. ע"כ. ויש לפרש

להלוך בו ע"י נס) אפי' מדבר זה גופי' דלא הוי עתה רה"ר ואינו ראוי להילוך, הי' אף הוא רשות הרבים. מיהו מדברות סתם הראויים לבני אדם להלוך ולעבור בהם שפיר חשיבי רשות הרבים גם בזמן הזה, כמ"ש הרמב"ם.

ולפכ"ז נמצא לכאורה דהתנא דמנה מדבר בכלל רה"ר מיירי בכל מדברות שבעולם (כולל המדבר הגדול בזה"ז). אלא שעפ"ז יש להבין אמאי נקט בל' "איזו היא רשות הרבים . . המדבר" בה"א הידיעה, דמשמע דאיירי במדבר הידוע ומסויים ולא במדברות סתם. ובשלמא לרש"י ותוס' דמפרשי במסקנא דשמעתין דהמדברות כולם אינם רה"ר, ורק מדבר ששהו בו ישראל הי' רשות הרבים בזמן ששהו בו ישראל, שפיר נקט הך תנא "המדבר", דקאי על מדבר זה המסויים ששהו בו ישראל, אבל להרמב"ם דסבר שכל מדבריות רשות הרבים הם, קשיא אמאי נקט בהאי לישנא, וטפי הול"ל "מדבר" סתם. ודיוק בולט הוא, שהרי בשאר דברים אכן נקט תנא דברייתא בסתם, "סרטיא ופלטיא . . ומבואות כו".

ויפשיטא דלא דמיא ל"הכרמלית" דנקיט התם גבי אלו ש"אינן לא כרה"י ולא כרה"ר", כי שם נקטו בה"א בראשו לפי שבא אחר ים ובקעה ("ים ובקעה כו' והכרמלית") דאף אינהו כרמלית נינהו, ואתי לאוסופי סוג כרמלית המיוחד, כדמסיק התם בשמעתין].

איברא דיש לבאר שזהו מחמת שבעיקר אתי ברייתא זו המחשיבה מדבר רה"ר – לרבות מדבר הגדול, "המדבר", דגבי' בעינן הדגשה וחיידוש מיוחד לומר שדין רה"ר עליו, שאף שהי' זמן שכמה רשויות היו בו, ועוד זאת שעתה חזינן דאינו ראוי להילוך בני אדם, כדברי התנחומא הנ"ל, אעפ"כ רשות הרבים הוא. ומיני' ידעינן כבר בכל-שכן לשאר מדבריות שמעולם לא היו בהם כמה רשויות וראוים הם להילוך בני אדם.

דמחנה לוי' רשות הרבים הי' ממה דכל ישראל היו שכיחים אצל משה, שדייק לומר בל' "שהיו הכ"ז מצויין אצל משה רבינו", כי באמת לרש"י יש הגבלה ושיעור בזה. אבל להרמב"ם דאין בזה שיעור אמאי בהליכת אנשי דגל ראובן שהיו רבים כ"כ לעשות המקום לרשות הרבים גמורה, ומה בכך שהמחנות היו סדורין.

ושמא יש ליישב דברי ר' אברהם בן הרמב"ם ע"פ דברי התוס' בחולין פח ע"ב ד"ה אלא, דבזמן ששהו בו ישראל הי' המדבר מצמיח, וא"כ י"ל דהי' דינו כשדה ולא כרשות הרבים, ועדיין יל"ע בזה מיומא עה ע"ב דמשמע שמאכלים מלבד המן היו באים ממדינת הים דוקא ולא העלה שם הש"ס אפשרות שהי' צומח מן המדבר, אבל בזה י"ל דסו"ס לא זרעו כ"כ כדי אכילה לכולם, והתם מיירי בדבר שכולם ניזונו ממנו, עיי"ש. ועיי"ע במנחות מה ב ובשה"ש רבה ד יב.

ובאמת אפשר ליישב תירוץ ר"א בן הרמב"ם בדרך מחודשת ביותר, דבאמת אף איהו מפרש דברי הגמרא "כאן בזמן הזה" כרש"י דאכן בזמן הזה אין המדבר רשות הרבים (ודלא כביאור נו"כ הרמב"ם דהרמב"ם הפך מרש"י), מיהו ס"ל דכל הנידון כאן בסוגיא מיירי דוקא ב"מדבר הגדול" (כלשון הכתוב) שהלכו בו ישראל בצאתם ממצרים, דדוקא על מדבר זה אמרו דלא הוי רשות הרבים בזמן הזה, אבל "מדברות" סתם שפיר מנאן הרמב"ם בכלל רשות הרבים גמורה.

וביאור הדבר, דדוקא המדבר הגדול אינו רה"ר בזמן הזה להיות שאין הוא ראוי כלל להילוך בני אדם. ועיי' בתנחומא בשלח יח, בתיאור מדבר זה שהי' מלא נחשים ולא היו יכולים לעבור בו אם לא בדרך נס. ומעתה י"ל דאליבא דהרמב"ם להכי חשיב "המדבר" כברייתא השנית דאיירי "בזמן שישראל שרויין במדבר", אשר אז דוקא (שהיו יכולים

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

ייחוס – זכות וחוב קדוש

ייחוסו של יהודי וגזע צור מחצבתו – מזכהו בתכונות החרוטות בעומק נפשו ובכשרונות שנתברך בהם מטבע תולדתו; צאצאי חסידים יורשים מאבותיהם כישרונות מיוחדים בהבנת תורת החסידות ובהסברתה לאחרים, והשפעתה צריכה להיות ניכרת בחייהם הפרטיים

וַיִּתְיַדְּרוּ עַל מִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם

הביאו ספרי יחוסיהם ועידי חוקת לידתם, כל אחד ואחד, להתייחס על השבט (במדבר א, יח. רש"י)

מורשת אבות – נצחית ועומדת לעד

...נעם לי לקרות בהמכתב אודות גזעו וצור מחצבתו שהוא הרה"ג הרה"ח הרה"צ כו' רבי לוי יצחק מברדיטשוב.

שאם בענינים גשמים באים לידי החלטה שאין דבר בעולם שיאבד מיש לאין, עאכו"כ שכן הוא בענינים רוחניים, ומהם מורשת אבות, שנצחית היא ועומדת לעד, זאת אומרת, שפועלת פעולתה בבנים ובני בנים וכו', ובפרט שהרה"ג הרה"ח הרה"צ כו' רבי לוי יצחק מברדיטשוב היתה מדתו אהבת ישראל, אשר האהבה היא מקרבת, מקרבת אפילו רחוקים, ועאכו"כ קרובים בגוף וקרובים בנפש.

מובן שבכל הנ"ל לא לדרשה קאטינא, כי אם לתוספת זירווד להשתדלות בהפצת היהדות והחזקתה בכל סביבתו מתוך אהבת ישראל, וזכות אבות מסייעת להצלחת בזה, והשכר בזה הוא כדבר משנה שכר מצוה מצוה, סיפוק נפשי הכי אמיתי והכי עמוק מהטוב והחסד שעושה על ידי זה, נוסף על הברכה להמשתדל בזה, ברכת אוהב ישראל הוא שה' יתברך בורא העולם, שמדתו היא מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה.

ראיתי במכתבו אשר בן יחיד לו ולומד בשיבה, ובודאי שגם בו ניכר צור מחצבתו, ומשתדל בם, ועל כל פנים ישתדל מכאן ולהבא להביא את זה בפועל לקבוע עתים לפרקים קרובים [ל]לימוד בתורת החסידות, מבלי להתרשם מכל מפריע בזה.

וכידוע הרדיפות והזלזולים שסבל הרה"ג הרה"ח הרה"צ כו' רבי לוי יצחק מברדיטשוב בעד מסירתו לתורת הרב המגיד ממעזריטש והבעש"ט, וגודל הידידות שהיתה לו לרבנו הזקן בעל התניא, ואשר כל רדיפות אלו לא רק שלא החלישו ח"ו התקשרותו לחסידות ועניני, אלא שנעשה לעמוד אש ועמוד אור בכל מקום שהגיע, חום ואור חסידותי בסביבתו הקרובה ובסביבתו הרחוקה.

ומחובתו וגם מזכותו של בנו הוא שיקח על עצמו חוב קדוש זה, והרי כמה דורות תובעים ממנו להיות הצנור להביא תורתם בסביבתו, וגם נותנים לו כחות למלאות תפקיד קדוש זה ככל הדרוש, באם רק ירצה, ויהי רצון שכבודו ימצא אותיות מתאימות להחזיר הענין בבנו עוד יותר אם זקוק הוא לזה.

(אגרות קודש חו"ד ע' תלה-ט)

דורות חסידים מנחילים כשרון לחסידות

נעם לי לקרות במכתבו אודות הפגישה עם מר... כדאית גם טרחה זו בשביל לעורר בו צור מחצבתו, וצריך הוא לנצל נקודה זו בכל תוקף, במיוחד אשר כיון שמוצאו ממשפחה שקידשו את כל חייהם לתורת החסידות ועניני, בודאי אשר הנשמות תובעות מאת כל אחד מיוצאי חלציהם לעשות בכיוון זה דוקא, ככל הדרוש דוקא, וחובתם בזה קודמת לכמה וכמה מעניניהם בהם משתדלים, כיון שזהו בגדר שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים.

זאת אומרת אשר נצר ממשפחה אשר כמה דורות שלה עסקו בחסידות יש לו כשרון מיוחד להבנת תורה זו ויכולת מיוחדת להבינה גם לאחרים, ופשוט שהשפעת תורה זו צריכה להיות ניכרת גם בחייו הפרטים של נצר המשפחה, כי אם על כל חלקי תורתנו הקדושה נאמר "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" ו"הלומד על מנת שלא לעשות" וכו' על אחת כמה וכמה בהנוגע לתורת החסידות שהדגיש בה הבעש"ט "עזב תעזב עמו" - עם הגוף ועניניו (ראה 'היום יום' כח שבט).

(אגרות קודש חו"ד ע' קסה)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

אורו של הבעש"ט

נסע הבעל שם טוב אל אותו יהודי ושאלו: אם היה יודע שבעולם הבא שלו יש בידו להציל ישוב יהודי - האם היה עושה זאת?

להשתמש בכוחותיו ובמעלותיו של היצר

אמר הבעל שם טוב:

איזהו גבור הכובש את יצרו, כובש את יצרו אמרו ולא שוכרו, כי שבירת היצר אין זה גבורה כלל, כי בשביל לשבור את היצר די ומספיק שכל הישר, דהשכל הישר מחייב שצריכים לשבור את היצר הרע, אבל ענין הכבישה הוא להשתמש בכוחותיו ובמעלותיו, דרב תבואות בכח שור, ומתנהג בתוקף, וזהו איזו גבור הכובש את הכוחות של יצרו ומשתמש בו בקדושה.

(הובא בספר המאמרים תשי"ט ע' 92)

"אם יש לי עולם הבא, הריני מוסר זאת מיד"

בימי הבעל שם טוב נגזר כליון על מושב ישראל. קרא אליו הבעל שם טוב את רבי מרדכי ורבי קהת, חביריו מהצדיקים הנסתרים, כדי להושיב בית דין לחפש עצות איך לבטל את המירה.

לבעל שם טוב היתה עליית נשמה והוא ראה שאת הגזירה אין להשיב.

בהלכו חזרה דרך ההיכלות, ראה בהיכל אחד אור גדול, ונודע לו שזה היכלו של יהודי כפרי שהיה חוטב עצים ובשעת מעשה אומר תהלים, וכך בכל המלאכות שעשה. בדרך זו היה אומר כל יום חמש פעמים את כל ספר התהלים, ואותיות התהלים הן הן המאירות כל כך.

נסע הבעל שם טוב אל אותו יהודי ושאלו:

אם היה יודע שבעולם הבא שלו יש בידו להציל ישוב יהודי - האם היה עושה זאת?

היהודי הכפרי ענה לו מיד:

"אם יש לי עולם הבא, הריני מוסר זאת מיד".

והגזירה בטלה.

(ספר השיחות ה'תש"ב עמודים קמז-קמח)

'ביטולה' – זהו 'קיומה'!

ברשימותיי היומן רשום אותן שיחות הקדש אשר הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לדבר בחג החגים י"ט כסלו תרנ"ה – שיחה ארוכה – ותוכנה כי בשנה זו נתמלאו מאה שנה להדפסת ספר הראשון של הוד כ"ק רבנו הזקן ברכות הנהנין, והוא הקדמה לספר התניא שנדפס בשנת תקנ"ו...

הרבי [-אדמו"ר הזקן] – אומר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק – גילה את האור הפנימי של תורה ועבודה.

כששאלו את ה'תולדות' [הרה"ק בעל 'תולדות יעקב יוסף'] – כאשר הוא הולך למורנו הבעש"ט הרי הוא מבטל זמן מלימוד התורה? – ענה להם: לפעמים – כשהולכים לצדיק כדי ללמוד את הסדר של עבודת השי"ת, אזי 'ביטולה' – ביטול זמן זה – זהו 'קיומה', שיידעו כיצד יש לקיים מצוה.

ה'תולדות' – אמר לי כ"ק אאמו"ר הרה"ק – היה 'מקבל פנימי' של האור העצמי מורנו הבעש"ט ומסור ביותר לתלמידים בעלי עבודה.

הרבי – הוד כ"ק רבינו הזקן – החדיר את האור העצמי של מורנו הבעש"ט כפי שקיבל ממורנו הרב המגיד בכל המחונכים שלו, כקטן כגדול.

את האור העצמי הנחיל הוד כ"ק רבינו הזקן להוד כ"ק אבותינו רבותינו הנשיאים לדורותיהם.

(אגרות קודש ח"י ע' קיו-קיה)

